

Vyjádření vlády k návrhu Městského soudu v Praze na zrušení ustanovení § 65 odst. 1 ve slovech „a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení“ a § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

I.

Vláda jakožto vedlejší účastník řízení zaujímá k návrhu na zrušení ustanovení § 65 odst. 1 ve slovech „a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení“ a § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen „zákon o Policii“) následující stanovisko:

II.

Širší kontext shromažďování profilů DNA

Vláda nepopírá, že odběr biologických vzorků pro účely budoucí identifikace je zásahem do soukromí. Nepochybně tak musí být splněny podmínky kladené na přesnost právní úpravy a přiměřenost postupu ze strany orgánů státu. Vláda však trvá na tom, že právní úprava je dostatečně přesná, když na úrovni zákona stanoví za jakých podmínek a pro jaké účely lze biologický vzorek odebírat, a zároveň jsou dostatečně přesně a s ohledem na nezbytnost a přiměřenost stanoveny okruhy osob, u nichž se profil DNA pro účely budoucí identifikace může zpracovávat. Zároveň vláda trvá na tom, že je správcem zajištěna ochrana osobních údajů, tedy i zpracování biologického vzorku, a to včetně s tím souvisejících práv, jak bude blíže vysvětleno v následujících částech vyjádření.

Vláda se též neztotožňuje s tvrzením navrhovatele, že by okruh osob, jimž lze biologický vzorek odebrat, byl příliš široký. Takto definovaný okruh byl určen na základě poznatků z praxe, kdy je trestná činnost páchána osobami opakovaně, přičemž recidiva je nestejnorodá, jak bude podrobně vysvětleno v dalších částech vyjádření. Oprávnění odběru biologického vzorku osobě, která je v procesním postavení obviněného z úmyslného trestného činu nebo které bylo sděleno podezření ze spáchání takového trestného činu, v sobě již obsahuje dostatečný korektiv.

Nelze totiž vyloučit, že pachatel hospodářské trestné činnosti se v budoucnu dopustí trestné činnosti násilné. Primárním úkolem policie je zajištění práva na život, zajištění veřejného pořádku, odhalování trestné činnosti. Omezení osvědčené databáze zúžením osob, jimž lze biologický vzorek odebrat, pouze na osoby páchající násilnou trestnou činností, podstatně sníží možnosti orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování trestné činnosti. Příkladem

využitelnosti profilu DNA je případ nezletilé zavražděné dívky, kdy byl pachatel tohoto skutku neznámý až do doby, než se podařilo ze zajištěných předmětů patřících zavražděné nezletilé dívce, stanovit profil DNA. Profil DNA nepatřil ani mrtvé dívce ani žádné osobě z okruhu jí blízkých osob. **Ke zjištění pachatele by nejspíš nikdy nedošlo**, pokud by Policie ČR neměla v systémech databáze DNA vzorek zajištěný v souvislosti s identifikačními úkony, které byly provedeny k osobě pachatele **majetkové trestné činnosti**.

Analýza vzorků DNA má v kriminalistice nezastupitelnou úlohu, k rozvoji této metody pak došlo zejména v průběhu 90. let minulého století v souvislosti s rozvojem moderních technologií obdobně, jako v předchozích staletích docházelo k rozvoji jiných metod kriminalistiky (trasologie, daktyloskopie atd.). Orgány činné v trestním řízení si jsou vědomy toho, že nejde o vše řešící kriminalistickou metodu vedoucí vždy k usvědčení pachatele.

Neplatí totiž, že z uloženého profilu DNA lze získat velmi širokou škálu informací o jeho původci (bod 15 návrhu). To je možné pouze u odebraného biologického materiálu. **Profil DNA je konstantní a konečný výsledek DNA analýzy, který ve forenzní oblasti slouží pouze k identifikaci a k žádnému jinému účelu. Jedná se pouze o řadu čísel, která umožňuje individuální identifikaci konkrétní osoby. Nevypovídá nic o jakýchkoli znacích, či predispozicích osoby a je využitelný právě a jen pro identifikaci.**

Policie České republiky ze stop i z ústních stěrů osob získává pouze omezené množství informací o genetickém vybavení. Z nich lze kromě vzájemné shody vyčíst pouze informaci o tom, zda vzorek patří muži či ženě. Smyslem forenzní genetiky je ztotožnění neznámého biologického materiálu nalezeného na místě činu s konkrétní osobou. Pro takové ztotožnění je potřeba mít k dispozici srovnávací profily DNA konkrétních osob.

K bodu 18 návrhu tak lze uvést, že DNA osoby zajištěné na místě činu ve formě biologického vzorku - stopy nebo na konkrétním předmětu není a nikdy nemůže být přímým důkazem o tom, že dotyčná osoba trestný čin spáchala. Stejně jako u jiných stop na místě činu (svědecká výpověď, daktyloskopický údaj) svědčí toto pouze o souvislosti mezi stopou a osobou, jež ji vytvořila. Objasnění této souvislosti je pak úlohou orgánů činných v trestním řízení a její posouzení na soudu.

Policie je v postavení správce osobních údajů, a to včetně citlivých, **nejrůznějšího druhu** (např. státní příslušnost, typ a číslo průkazu totožnosti, adresa trvalého pobytu, trestní minulost, daktyloskopický otisk, trasologické a mechanoskopické stopy), zároveň je správcem celé řady databází. Z tohoto důvodu se jeví jako zcela logické a přirozené, že se v minulosti při úvahách nad tím, jakým způsobem právně regulovat zpracování informací a osobních údajů při plnění úkolů policie, zákonodárce vydal cestou obecnější právní úpravy, která plně využije pojmosloví zákona o ochraně osobních údajů. Přijetí samostatné právní úpravy pro jednotlivé druhy informací a osobních údajů bylo zákonodárcem odmítnuto jako řešení nesystémové, rezignující na obecný právní jazyk.

Práce policie je postavena na práci s informacemi, včetně osobních (citlivých) údajů. Je tak třeba mít na paměti, že kromě zákona o Policii, který obsahuje zvláštní ustanovení o práci s informacemi a zpracování osobních údajů policií, je zcela zásadní i to, že se policie v obecných částech řídí zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění

pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“). **Zákon o Policii tedy nelze vykládat izolovaně, ale vždy za současné aplikace pravidel obsažených právě v zákoně o ochraně osobních údajů.** Platí tak obecně pravidla známá u zpracování jiných typů osobních údajů, jako je mj. povinnost stanovit účel zpracování, právo subjektu údajů na přístup, právo na výmaz atd. Policie je povinna pravidelně přezkoumávat, zda je nezbytné osobní údaje dále zpracovávat a v opačném případě je povinna je zlikvidovat.

Ostatně o tom, že systém ochrany práv subjektu údajů je funkční, svědčí řada žalob, a to jak správně-právních (zásahové žaloby), tak civilněprávních (žaloby na ochranu osobnosti), dozorový orgán provádí kontroly dodržování ochrany osobních údajů a vede se správcem správní řízení, shledá-li pochybení. Případné prohry Ministerstva vnitra v těchto soudních sporech jsou tak důkazem toho, že kontrola ze strany dozorového orgánu je účinná, nicméně z dílčích jednotlivých pochybení nelze dovozovat, že systém jako takový je celý chybný.

Obecné oprávnění policie zpracovávat osobní údaje i bez souhlasu subjektu údajů, je-li to nezbytné pro plnění úkolů policie, je zakotveno v ustanovení § 79 zákona o Policii¹. Nicméně právě proto, že zákonodárce si byl vědom toho, že pro zpracování genetických údajů je zapotřebí dostatečně jasné, předvídatelné právní úpravy, a to za zvážení nezbytnosti a přiměřenosti, došlo k uzákonění tohoto oprávnění do ustanovení § 65 zákona o Policii.

Nelze se dále ztotožnit s tvrzením navrhovatele, že by oproti snímání daktyloskopických otisků byl odběr DNA invazivnějším zásahem do tělesné integrity (bod 15). Policie odebírá vzorek DNA od osob prostřednictvím tzv. bukálního stěru, což je odběr buněk z bukální (tzn. vnitřní tvářové) sliznice stěrem na vatový tampónek. Na rozdíl od rozšířené laické představy není při bukálním stěru zapotřebí osobu nutit otevírat ústa nebo do nich nějaký předmět strkat, odběr se provádí z vnitřní plochy rtu. Jedná se tak o neinvazivní zásah do lidské integrity, což konstatoval i Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 2369/08 a stanovisku pléna Pl. ÚS 30/10.

Tato rozhodnutí Ústavního soudu také vyvrací závěry veřejného ochránce práv uvedené v Souhrnné zprávě o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2007, na které ve svém návrhu odkazuje navrhovatel (bod 19), tedy nedostatečnost právní úpravy a nesprávné poučení

¹ Dne 27. dubna 2016 byl v rámci Evropské unie přijat tzv. balíček předpisů k ochraně osobních údajů, konkrétně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (tzv. Obecné nařízení o ochraně osobních údajů), a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/680 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV, obě s použitelností od května 2018 (tzv. trestněprávní směrnice).

Zatímco Obecné nařízení na činnost policie dopadne pouze v „nepolicejní“ činnosti (např. správní řízení či na pracovně právní vztahy), tzv. trestněprávní směrnice o ochraně osobních údajů musí být transponována do příslušných ustanovení zákona o Policii ČR a dalších zákonů. Vzhledem k tomu, že právní úprava v zákoně o Policii vychází ze zrušeného rámcového rozhodnutí, které bylo nahrazeno právě tzv. trestněprávní směrnicí, nebudou věcně posuny velké, nicméně dochází k řadě zpřesnění a doplnění stávající právní úpravy (právo na přístup, výmaz, ochranu, nové povinnosti správce atd.). Zákonodárský proces však v tuto chvíli (duben 2018) teprve běží, nelze předvídat konečné znění zákona, vláda může doplnit své vyjádření po přijetí adaptační a transpoziční legislativy (vládní návrh byl předložen Poslanecké sněmovně, jedná se o sněmovní tisky 138/0 a 138/9).

před odběrem v případě nesouhlasu. Nadto je třeba zdůraznit, že z hlediska současnosti jde o již neaktuální problém, neboť k plošným odběrům ve věznicích docházelo především v roce 2007, kdy byl do zákona vložen právní titul, na základě kterého mohla policie odebírat biologické vzorky osobám odsouzeným ze spáchání úmyslného trestného činu. V současné době k těmto plošným odběrům nedochází, biologické vzorky jsou osobám odebírány již v okamžiku obvinění, a to při prvotních identifikačních úkonech.

Dle navrhovatele (bod 17) současný stav vědeckého poznání ukazuje, že v případě DNA se jedná o metodu identifikace osob, která v nezanedbatelném množství případů za určitých okolností může vést k nesprávným výsledkům a odkazuje na „zprávu FBI o chybách v analýzách DNA z roku 2015“ a „analýzu několika případů ze Spojeného království“. Oba tyto odkazy jsou však velmi zavádějící. V prvním případě se jedná o článek popisující chyby v morfologickém porovnávání vlasů předtím, než se u nich začala dělat analýza DNA, nejde tedy o chyby vyplývající z analýzy DNA. Druhý článek popisuje teoreticky možnou chybovost všech důkazních prostředků, ze které nevyplyvá, že by forenzní analýza DNA měla mnohem výraznější chybovost než jiné důkazní prostředky.

Obecně moderní pravidla ochrany osobních údajů vycházejí z přístupu založeného na riziku, tedy správce musí přijmout taková opatření, aby zajistil ochranu dat odpovídajícím způsobem před zneužitím. Kriminologická databáze DNA představuje i v rámci policie zcela jedinečný nástroj, který jakoukoliv možnost zneužití eliminuje, neboť na rozdíl od jiných evidencí či databází (např. Rejstřík trestů, registr obyvatel, Schengenský informační systém) se údaje používají pouze pro porovnání se stopami. Ke zjištění toho, že je profil veden v databázi, dojde tehdy, když nastane shoda se stopou (což je vyjádřeno v zákoně o Policii slovy „pro účely budoucí identifikace“). Zatímco tedy pokud je osoba odsouzená, je vedena v Rejstříku trestu, což pro ni může mít negativní následky např. při hledání zaměstnání, v případě uchování jejího profilu v kriminologické databázi DNA se negativní důsledek může projevit pouze v situaci, kdy profil osoby bude ztotožněn se stopou nalezenou na místě trestného činu. Vedení této databáze tak není spojeno s jakoukoliv formou „ostrakizace“, což samozřejmě snižuje míru zásahu do práv osob.

Vláda proto trvá na tom, že stávající právní úprava je dostatečně přesná, přiměřená a obsahuje dostatek procesních garancí bránících tomu, aby nemohlo dojít k libovolnému zpracování dotčených citlivých osobních údajů policií.

III.

K tvrzenému rozporu napadeného ustanovení s ústavním pořádkem – obecná východiska

Vláda považuje napadenou právní úpravu za dostatečně přesnou, jasnou ve svých formulacích, přiměřenou a tudíž ústavně konformní², a to jak ve světle judikatury Evropského

² Na okraj podotýkáme, že tento názor Ministerstvo vnitra vyslovuje opakovaně, a to jak ve svých vyjádřeních v soudních řízeních, tak ve veřejných debatách. Navrhovatelem uváděné tvrzení v bodu 40, že Ministerstvo vnitra samo považuje právní úpravu za protiústavní, je omylem způsobené záměnou argumentace stran sporu.

soudu pro lidská práva, tak Ústavního soudu³. S tímto právním názorem vlády se ztotožnil i Nejvyšší správní soud⁴.

K judikatuře Ústavního soudu⁵ (bod 23 a 24) lze věcně zdůraznit, že se typově jedná o zcela odlišné problematiku, čemuž následně odpovídá i odlišná právní úprava v jednotlivých právních předpisech. Uchovávání provozních a lokalizačních údajů je založeno na uchovávání metadat z elektronického provozu s tím, že za přísně stanovených podmínek si je může orgán činný v trestním řízení vyžádat pro vyšetřování. Kriminalistická databáze DNA pak obsahuje pouze profily přesně definovaného okruhu osob, přičemž k jejich ztotožnění dochází v několika krocích na základě porovnání se stopou z místa činu.

Navrhovatel dále odkazuje (bod 25-27) na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „ESLP“). Vláda se s těmito rozsudky podrobně seznámila a i nadále je přesvědčena o tom, že česká právní úprava je s judikaturou ESLP v souladu.

Pokud se jedná o případ **S. a Marper proti Spojenému království** (rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008, stížnost č. 30462/04 a 30566/04) je potřeba uvést, že v tomto případě se jednalo o uchovávání otisků prstů, vzorků a profilů DNA osvobozených osob. První ze stěžovatelů byl obviněn z pokusu trestného činu loupeže, po několika měsících byl osvobozen, druhý ze stěžovatelů byl obviněn z trestného činu týrání své partnerky, později se ovšem usmířili a trestní stíhání bylo zastaveno. Oběma stěžovatelům byly sejmuty otisky prstů a odebrán vzorek DNA. Po skončení trestního řízení nebyly tyto údaje policií smazány, nýbrž byly nadále uchovávány. ESLP v tomto případě výslovně omezil obsah svého posuzování. Uvedl, že otázkou není, zda uchovávání otisků prstů, vzorků a profilů DNA může být obecně ospravedlnitelné podle Úmluvy. Jediným aspektem, který byl Soudem posuzován, proto bylo, zda je uchovávání otisků prstů a vzorků a profilů DNA stěžovatelů jako osob, které byly podezřelé ze spáchání konkrétní trestné činnosti, ale nebyly odsouzeny, ospravedlnitelné podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy.⁶ Je tedy nutné vykládat toto rozhodnutí v celém jeho kontextu

³ Totožným argumentem se již zabýval ve svém rozsudku č. j. 8 As 134/2016 ze dne 24. 10. 2017 i Nejvyšší správní soud, přičemž uvedl následující: „*Nejvyšší správní soud konečně neshledal, že by použitá právní úprava co do své určitosti a konkrétnosti neobstála ve světle podmínek vymezených v nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011, jak také stěžovatel namítal. Odhlédne-li Nejvyšší správní soud od skutečnosti, že se v nálezu Ústavní soud zabýval skutkově odlišnou věcí od té zrovna posuzované (sběr a uchovávání provozních a lokalizačních údajů o elektronické komunikaci), vyjádřil zde i obecný závěr, že právní úprava, jež umožňuje veřejné moci zasáhnout do soukromí jednotlivců musí být „přesná a zřetelná ve svých formulacích a dostatečně předvídatelná, aby potencionálně dotčeným jednotlivcům poskytovala dostatečnou informaci o okolnostech a podmínkách, za kterých je veřejná moc oprávněna k zásahu do soukromí, aby případně mohli upravit své chování tak, aby se nedostali do konfliktu s omezující normou“; tytéž požadavky na zákonný rámec zásahu veřejné moci do práva na ochranu soukromého života jednotlivců přitom vyplývají i z rozsudku ve věci S. a Marper. Jak shora uvedeno, skutečnost, že těmito požadavkům právní úprava týkající se zpracování citlivých údajů v podobě jejich uchovávání v Národní databázi profilů DNA vyhovuje, Nejvyšší správní soud dovodil již v rozsudku čj. 4 As 168/2013-40. Ani nyní soud nenachází důvod se od těchto závěrů odchýlit.“*

⁴ Rozsudek NSS ze dne 30. 4. 2014, č. j. 4 As 168/2013-40 a rozsudek ze dne 24. 10. 2017, č. j. 8 As 134/2016-38.

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, týkající se právní úpravy shromažďování údajů o telekomunikačním provozu.

⁶ However, while it recognises the importance of such information in the detection of crime, the Court must delimit the scope of its examination. The question is not whether the retention of fingerprints, cellular samples and DNA profiles may in general be regarded as justified under the Convention. The only issue to be considered by the Court is whether the retention of the fingerprint and DNA data of

a nevyvozovat z něj závěry týkající se situací, které nebyly v dané věci předmětem posuzování.

ESLP v tomto rozhodnutí vyslovil názor, že paušální a nerozlišující pravomoc uchovávat otisky prstů, vzorky buněčného materiálu a profily DNA osob podezřelých, avšak neodsouzených ze spáchání trestného činu, nenastoluje správnou rovnováhu mezi vzájemně si konkurujícími veřejnými a soukromými zájmy. Kritice byl podroben zejména stav, kdy biologické vzorky byly odebírány v případě podezření z jakéhokoli do rejstříku trestů zapisovaného trestného činu (z hlediska českého právního řádu by se jednalo i o přestupky). Z projednávaného případu bylo navíc zřejmé, že uchovávání osobních údajů, vzorků a profilů DNA bylo motivováno zejména rozšířením databáze vedené za účelem boje proti kriminalitě a že existovaly pouze omezené možnosti, jak dosáhnout vymazání údajů, absentovaly zde efektivní záruky proti neoprávněnému přístupu k osobním údajům (údaje byly přístupné rovněž jiným subjektům, nikoli pouze policii), stejně jako možnost výkonu nezávislé kontroly nad uchováváním osobních údajů.

Česká právní úprava však takovými nedostatky v žádném případě netrpí. Otázky souladu české právní úpravy s rozsudkem ESLP ve věci *S. a Marper* proti Spojenému království se dotkl také Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku č. j. 4 As 168/2013, když uvedl toto: „*Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že sběr, uchovávání a zpracování profilu DNA představuje zásah do práv osoby (srov. rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věci S. a Marper proti Spojenému království č. 30562/04 a 30566/04), které se tento profil DNA týká, na druhou stranu zdůrazňuje, že tento zásah je **ospravedlněn předcházejícím úmyslným a protiprávním jednáním této osoby, která si musí být vědoma, že za splnění příslušných podmínek proti ní může být vedeno trestní řízení a může jí být uložen trest a v souvislosti s tím bude vedena v Rejstříku trestů a v příslušných evidencích vedených Policií, tj. že musí nést negativní následky spojené se spácháním protiprávního jednání.***“.

Navrhovatel dále odkazuje (bod 28) na případ **Aycaguer proti Francii** (rozsudek ESLP ze dne 22. 6. 2017, stížnost č. 8806/12), kdy za nedostatečnou byla shledána francouzská právní úprava, dle které bylo možné odebírat vzorky DNA osobám, které se dopustily jakéhokoli trestného činu, konkrétně zde byl trestný čin spatřován ve „strčení deštníkem do četníka během odborářské demonstrace“. Ani ve světle tohoto rozsudku nemá vláda za to, že by česká právní úprava nevyhovovala požadavkům ESLP. Systém trestního práva ve Francii je zcela odlišný od českého, lze zmínit, že řada trestných činů menší závažnosti by v ČR byla pouze přestupkem. I zde popisované jednání by bylo maximálně přestupkem, nikoliv trestným činem (např. výtržnictvím). České právo tedy svým rozlišováním mezi přestupky a trestnými činy v sobě již obsahuje rozlišení závažnosti protiprávního jednání.

Navrhovatel v bodu 30 odkazuje také na **Doporučení č. R (92) 1 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy o využívání analýzy deoxyribonukleové kyseliny (DNA) v rámci systému trestní justice** ze dne 10. 2. 1992 (dále jen „Doporučení“). K tomuto právně nezávaznému Doporučení vláda poznamenává, že s ohledem na nebývalý rozvoj forenzní analýzy DNA a změnu bezpečnostní situace v Evropě, je toto Doporučení historicky

the applicants, as persons who had been suspected, but not convicted, of certain criminal offences, was justified under the Article 8 § 2 of the Convention. (bod 106 rozsudku).

zcela překonané. Rovněž na počátku 90. let nebyla ještě jasně formulovaná pravidla pro zpracování osobních údajů v takové míře, jako je tomu v současnosti.

Doporučení bylo přijato v době, kdy byla analýza DNA na svém počátku. Není závazným právním aktem, jedná se pouze o souhrn nejlepší praxe v daném čase, jehož význam postupně klesá. Dokladem toho jsou i pozdější aktivity Výboru ministrů Rady Evropy, konkrétně pak přijetí Doporučení č. R (97) 5 o ochraně zdravotních údajů dne 13. 2. 1997, které již neomezuje uchovávání výsledků analýzy DNA na závažné trestné činy ohrožující život, zdraví nebo bezpečnost osob. Doporučení jsou tedy již zastaralá, analýza DNA vyvolala od jejich přijetí velký vývoj způsobený zejména rozvojem technologií (např. využívání nové metody STR lokusů, zakládání kriminalistických databází DNA profilů a ověření si jejich důležitosti a nenahraditelnosti v kriminalistické praxi). Rovněž v oblasti osobních údajů došlo k významnému posunu, přijaty byly zcela nové právní nástroje k jejich ochraně, a to jak na národní, tak na evropské úrovni. Ke značnému posunu došlo i v oblasti bezpečnosti, jak v Evropě, tak v České republice, zdůraznit lze např. vzestup organizovaného zločinu, vstup ČR do EU a následné zapojení se do schengenské spolupráce, nárůst podílu recidivujících pachatelů na stíhaných osobách a obecná změna struktury kriminality.

Doporučení bylo navíc schváleno Výborem ministrů Rady Evropy dne 10. 2. 1992, ještě předtím než se Česká republika stala členem Rady Evropy. Česká republika tedy nemohla obsah tohoto dokumentu nijak ovlivnit a nemohla si sjednat právo výhrady, jak v případě čl. 8⁷ učinily vlády Německa, Nizozemí a Norska.

S touto argumentací se Městský soud v Praze již v minulosti ztotožnil, a to ve svém rozsudku č. j. 5 A 321/2011 ze dne 26. 11. 2015, ve kterém uvedl toto: „K obsahu doporučení, na které se odkazují oba účastníci řízení, soud uvádí, že se jedná o pouhé doporučení, které není právně závazné; současně soud připomíná, že jde o doporučení z roku 1992, které je dnes vzhledem k vývoji trestné činnosti a rozvoji genetiky již neaktuální.“

IV.

Právní úprava odebírání biologických vzorků a zpracování osobních údajů

- **K oprávnění policie zpracovávat biologické vzorky**

Vláda považuje za nezbytné se podrobně vyjádřit ke stávající právní úpravě, jejíž dostatečnost navrhovatel zpochybňuje zejména v bodech 36, 37 a 41.

Vláda předně tvrdí, že zpracování a shromažďování biologických vzorků je prováděno na základě dostatečně jasného a předvídatelného právního titulu.

Úkolem policie je dle § 2 zákona o Policii chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku

⁷ Bod 8 zmíněného Doporučení zní: „The results of DNA analysis and the information so derived may however be retained where the individual concerned has been convicted of serious offences against the life, integrity and security of persons.“

vnitřního pořádku a bezpečnosti. Při plnění těchto úkolů může policie pro účely budoucí identifikace odebírat taxativně stanovenému okruhu osob biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení a tyto údaje pak dále zpracovávat.

Tato oprávnění policie jsou stanovena v zákoně dostatečně určitě, přesně, zřetelně a pro osoby, kterých se týkají, jsou dostatečně předvídatelné. Vzorky a profily DNA nepochybně mohou přispět k odhalování, vyšetřování a stíhání trestných činů. Jak bude ještě popsáno níže, velká část trestných činů je páchána recidivisty. Je tedy legitimní a ospravedlnitelné, aby policie profily DNA těchto osob uchovávala a v případě zjištění stopy na místě trestného činu tuto stopu mohla porovnat s uchovávanými profily DNA. Jejich zpracování a uchování tak zároveň působí jako preventivní opatření proti recidivě.

Vláda nepochybně, že zpracování vzorků a profilů DNA osob vyjmenovaných v § 65 zákona o Policii je zásahem do práva na soukromí. Proto lze takový zásah provést pouze za splnění jednoznačných zákonných podmínek vyplývajících z ústavního pořádku. Předmětné omezení musí být stanovené na základě zákona a právní úprava musí být určitá, přesná, zřetelná ve svých formulacích a předvídatelná. Zároveň musí být omezením práva sledován veřejný zájem. V případě uchovávání vzorků a profilů DNA je tímto **veřejným zájmem především zájem na odhalování, vyšetřování a stíhání trestných činů a ochrana veřejného pořádku.**

Policie České republiky podle § 60 odst. 1 zákona o Policii zpracovává v souladu se zákonem o Policii a jiným právním předpisem informace včetně osobních údajů v rozsahu nezbytném pro plnění svých úkolů. Na základě § 79 odst. 1 zákona o Policii může policie zpracovávat osobní údaje včetně citlivých osobních údajů bez souhlasu osoby, jíž se tyto údaje týkají, pokud je to nezbytné pro plnění jejích úkolů.

Platná právní úprava nahlíží na biologický vzorek a profil DNA jako na jakýkoli jiný osobní údaj, který policie při plnění svých úkolů zpracovává. Zákon o Policii ani jiný právní předpis tedy nestanovuje zvláštní právní režim při zpracování biologického vzorku a profilu DNA. Z těchto důvodů není na legislativní úrovni výslovně zakotveno ani provozování Kriminologické databáze profilů DNA. Provozování této databáze se stejně jako provozování jiných policejních databází (např. databáze daktyloskopických otisků) řídí obecnými podmínkami pro zpracování osobních údajů (§ 60 a následující zákona o Policii), zákonem o ochraně osobních údajů, a dále pak závazným pokynem policejního prezidenta č. 275/2016, o identifikačních úkonech (dále jen „pokyn policejního prezidenta o identifikačních úkonech“).

Pro odebírání biologických vzorků Policií je pak klíčové napadené ustanovení § 65 odst. 1 zákona o Policii, které je speciální vůči obecným ustanovením o zpracování osobních údajů policíí a na základě kterého **může** Policie (1) **při plnění svých úkolů** a pouze (2) **pro účely budoucí identifikace** u

- a) osoby **obviněné ze spáchání úmyslného trestného činu** nebo osoby, které bylo **sděleno podezření** pro spáchání takového trestného činu,
- b) osoby **ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu**,
- c) osoby, jíž bylo **uloženo ochranné léčení nebo zabezpečovací detence**, nebo
- d) osoby **nalezené**, po níž bylo **vyhlášeno pátrání a jejíž svéprávnost je omezena**,

odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení.

Toto ustanovení umožňuje policii získat osobní údaje, podle kterých může být osoba **ztotožněna v budoucnu. Jinými slovy v případě, že se tyto osoby v budoucnu dopustí trestného činu a zanechají po sobě stopy, je možné je na základě získaných údajů identifikovat.** Odebírání biologických vzorků, stejně jako snímání daktyloskopických otisků, zjišťování tělesných znaků, provádění měření těla a pořizování obrazových, zvukových a obdobných záznamů, je umožněno u osob, u kterých je podle kriminologických výzkumů zvýšena pravděpodobnost recidivy, což bude dopodrobna rozebráno dále. Toto oprávnění má policie u osob obviněných z úmyslného trestného činu, u osob, kterým bylo sděleno podezření z úmyslného trestného činu, stejně jako u osob ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu. **Je zde tedy zohledněna subjektivní stránka trestného činu.** Kriminologické výzkumy také dokazují, že u recidivujících pachatelů se nejedná pouze o recidivu stejnorodou, mnoho pachatelů se později dopustí trestné činnosti jiného druhu. Využití biologických vzorků také není omezeno na vyšetřování pouze některých druhů trestné činnosti, jak je naznačováno návrhovatelem, nýbrž je využitelné například i u majetkové či hospodářské trestné činnosti, o čemž bude také pojednáno dále. Odebírání biologických vzorků pro účely budoucí identifikace je také velmi účinným nástrojem prevence recidivy a reviktimizace.

Identifikační úkony je policie oprávněna provést u osob, vůči nimž směřuje trestní řízení. Odebrání biologických vzorků je možné u osoby obviněné ze spáchání úmyslného trestného činu, tedy u osoby, proti které bylo zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) a u osoby, které bylo sděleno podezření podle § 179b odst. 3 trestního řádu pro spáchání úmyslného trestného činu. V druhém uváděném případě se jedná o institut zkráceného přípravného řízení trestního, který má věcně stejný význam jako zahájení trestního stíhání v nezkráceném přípravném řízení trestním. Policejní orgán rozhodne o zahájení trestního stíhání osoby jako obviněného, pokud zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a současně je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala tato osoba. Zahájením trestního stíhání počíná vyšetřování, tedy druhá fáze přípravného řízení. V této fázi je jednoznačně označena osoba, vůči níž se trestní řízení vede a také vymezen skutek a trestný čin. Od okamžiku zahájení trestního stíhání lze vůči osobě, proti které se trestní řízení vede, použít prostředků daných trestním řádem, zahájením trestního stíhání je také podmíněno provedení některých důležitých procesních úkonů, jakým je například vzetí do vazby či příkaz k zatčení. Na tento okamžik trestního řízení a procesní postavení osoby je pak dle názoru vlády ospravedlnitelné navázat i možnost policie odebírat biologické vzorky o genetickém vybavení.

Odebírání biologických vzorků v okamžiku obvinění či sdělení podezření vychází také z přirozenosti věci. V průběhu vyšetřování jsou vůči osobám prováděny různé identifikační úkony. Provedení odběru biologických vzorků při prvotních identifikačních úkonech má zajistit, aby databáze byla efektivně využívána. Pokud by odběr byl prováděn například až po odsouzení osoby, bylo by nutné tuto osobu znovu předvolávat, v některých případech po ní i pátrat. Není také vyloučeno, že vzhledem k délce trvání některých trestních řízení, by se v tomto mezidobí osoba dopustila spáchání dalšího trestného činu, jehož odhalení policií by bylo značně ztíženo. Proto se jako neefektivnější z hlediska zajištění odhalování trestné

činnosti jeví nejvhodnější stávající model, kdy jsou profily DNA osob, v případě zastavení jejich trestního stíhání či vydání osvobozujícího rozsudku, zlikvidovány.

K odebrání biologických vzorků osob a následnému vložení vytvořených profilů DNA do databáze dojde **na základě spáchání úmyslného trestného činu. Právě subjektivní stránka je stěžejním kritériem pro odebrání a uchovávání vzorků a profilů DNA**, neboť vypovídá o vnitřním vztahu pachatele k trestnému činu. Pachatel, který se dopouští úmyslného trestného činu, **chce svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem či ví, že může takové porušení či ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, je s tím srozuměn.** V takovém případě tedy musí počítat s tím, že **toto jednání pro něj bude mít negativní následky spočívající v možnosti vedení trestního řízení, uložení trestu a následkem toho také vedení v příslušných evidencích vedených policií či Rejstříku trestů.**

Vláda se tak plně ztotožňuje s dosavadní rozhodovací praxí soudů⁸ a uzavírá, že zásah do práv je jednoznačně v souladu s právem, jde o zásah ospravedlnitelný a přiměřený vzhledem k účelu sledovanému uchováním profilů DNA, kterým je ochrana práv a svobod jiných jako obecný úkol policie.

- **Obecně k ochraně osobních údajů**

Za současného právního stavu⁹ se i na policii při zpracování osobních údajů vztahuje zákon o ochraně osobních údajů, dále pak zvláštní ustanovení o zpracování osobních údajů a získávání informací v zákoně o Policii. Dále je nutné obecně zdůraznit, že zásadní v souvislosti se zpracováním osobních údajů je požadavek na právní úpravu, která bude zajišťovat adekvátní záruky spočívající v zabránění zneužití zpracovávaných osobních údajů. Uvedené je vyjádřeno rovněž judikaturou ESLP, jež poukazuje na povinnost národních úprav přijmout zákonné záruky proti zneužití osobních údajů, a to i citlivých, což se v národní právní úpravě již stalo, nikoliv povinnost upravit například explicitně databázi DNA zákonem.

V národní právní úpravě bylo výše uvedené provedeno zákonem o ochraně osobních údajů, který ve svém § 13 uvádí, že je povinností správce, kterým je v projednávaném případě Policie České republiky, *„Přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému*

⁸ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 168/2013 ze dne 30. 4. 2014 potvrzující rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 10 A 30/2010 ze dne 10. 9. 2013, rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 134/2016 ze dne 24. 10. 2017 nebo rozsudek Městského soudu č. j. 5 A 321/2011 ze dne 26. 6. 2015. Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku č. j. 4 As 168/2013 uvedl, že *„shledává za souladné s právem nejen to, aby orgány činné v trestním řízení prováděly důkazy profily DNA jejich porovnáním, ale aby stát disponoval profily DNA v případě pachatelů trestných činů, u kterých právě vzhledem k jejich minulosti existuje nepoměrně větší pravděpodobnost páchaní další trestné činnosti. Nejvyšší správní soud považuje za spravedlivé a přiměřené, aby stát disponoval evidencí, která by umožnila odhalovat pachatele trestné činnosti mezi recidivisty“.* Své rozhodnutí pak uzavírá tím, že *„Nejvyšší správní soud dodává, že neshledal, že by právní úprava zákona o policii, o níž žalobce opíral zpracování citlivého osobního údaje v podobě vzorku DNA v nyní řešeném případě, nevyhovovala minimálním požadavkům na zákonný podklad zásahu do práva na ochranu soukromého života, jak je formuloval Evropský soud pro lidská práva.“.* Na uvedený závěr Nejvyšší správní soud poukázal i ve svém rozsudku č. j. 8 As 134/2016 ze dne 24. 10. 2017, kde uvedl, že se s tímto závěrem ztotožňuje i nyní posuzované věci.

⁹ Viz pozn. pod čarou 1.

nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů.“ Taková opatření určuje z vlastního rozhodnutí sám správce. Správcem je v souladu s § 60 zákona o Policii Policie České republiky, neboť právě ta určila účel, prostředky a způsob zpracování osobních údajů. To, že je správcem databáze DNA, nemusí být v zákoně vyjádřeno explicitně, neboť toto vyplývá z § 4 písm. j) zákona o ochraně osobních údajů.

Při zpracování profilů DNA dodržuje Policie České republiky opatření, která musela přijmout podle platné právní úpravy, a to nejen zákona o ochraně osobních údajů, ale také zákona o Policii, který explicitně ve svém § 60 odst. 2 vyjadřuje požadavky na zabezpečení informací, včetně zpracovávaných osobních údajů. Databáze DNA je tak logicky spravována jako kterýkoli jiný soubor dat, který Policie České republiky shromažďuje a poté i vytěžuje, přičemž jsou tyto důležité činnosti Policie České republiky regulovány i příslušnými interními akty řízení. Tím je mimo jiné splněna povinnost správce při zpracování osobních údajů stanovená v § 13 zákona o ochraně osobních údajů. **Obsah interního aktu řízení přitom nemůže být v rozporu s právními předpisy, nelze rovněž tvrdit, že právní úprava by byla obsažena až v podzákoných předpisech.** Osobní údaje jsou tedy zpracovávány v neveřejných evidencích s přesně stanovenými oprávněními přístupů a za jasně definovaným účelem, přičemž jejich využití podléhá jednoznačně stanoveným pravidlům. Zpracovávané profily DNA jsou využívány pouze pro porovnání se stopami z míst trestných činů. Obdobně jako u opisu z evidence Rejstříku trestů jsou zpracovávány informace využívány pouze v předem stanovených případech (porovnání stop z míst trestných činů) pro potřeby orgánů činných v trestním řízení. Další ochrana práv osob je tedy zajištěna skutečností, že databáze DNA není veřejně přístupná (a to ani např. jiným úřadům jako je tomu např. u Registru obyvatel).

V souvislosti s ochranou osobních údajů je dále nutno zdůraznit, že dne 27. dubna 2016 byl v rámci Evropské unie přijat tzv. balíček předpisů k ochraně osobních údajů, konkrétně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES, a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/680 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV, obé s použitelností od května 2018¹⁰.

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů stanovuje obecná pravidla pro zpracování osobních údajů fyzických osob, **oproti tomu v případě tzv. trestněprávní směrnice o ochraně osobních údajů se jedná o právní úpravu vztahující se na zpracování osobních údajů orgány při výkonu „trestněprávních činností“, tedy na zpracování osobních údajů příslušných orgánů, zcela jistě i Policie České republiky, za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, včetně ochrany před hrozbami pro veřejnou bezpečnost a jejich předcházení.** Uvedené

¹⁰ Viz pozn. pod čarou 1. Zatímco nařízení je přímo aplikovatelným předpisem práva EU, tzv. trestněprávní směrnici je nutné transponovat do českého právního řádu.

je logickým a nezbytným projevem specifičnosti a zvláštní povahy činností orgánů provádějících zpracování osobních údajů za těmito stanovenými účely. **Jinými slovy, na úkony policie při odhalování trestné činnosti se Obecné nařízení nevztahuje.**

Pokud se týká konkrétně zpracování citlivých údajů (nově tzv. zvláštní kategorie osobních údajů), tedy profilů DNA, vyjadřuje čl. 10 trestněprávní směrnice o ochraně osobních údajů, že zpracování těchto je povoleno pouze tehdy, pokud je zcela nezbytné, pokud existují vhodné záruky práv a svobod subjektu údajů a pokud je povoleno právem Unie nebo členského státu. Ve vztahu k náležitostem právní úpravy při zpracování osobních údajů v této oblasti lze dovést požadavek na přesnost, jasnost a předvídatelnost, nikoliv požadavek na výslovnou specifickou zákonnou úpravu např. provozování databáze DNA.

Vláda s ohledem na výše uvedené uvádí, že zpracování diskutovaných osobních údajů je prováděno na základě zákona a příslušná zákonná právní úprava týkající se zpracování osobních údajů pro účely budoucí identifikace, tedy profilů DNA, tyto podmínky jednoznačně splňuje.

- **K likvidaci zpracovávaných osobních údajů**

Navrhovatel v bodu 36 zpochybňuje dostatečnost právní úpravy ve vztahu k výmazu osobních údajů, které policie již nepotřebuje pro plnění svých úkolů.

Z výše uvedeného vyplývá, že policie je v roli **správce osobních údajů, z čehož jí plynou i všechny povinnosti stanovené právními předpisy s tím spojené.** Doba uchování DNA profilů a jejich likvidace je upravena v § 65 odst. 5 zákona o Policii, podle kterého policie získané osobní údaje, tedy i biologický vzorek, zlikviduje, jakmile jejich zpracování není nezbytné pro účely předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti nebo stíhání trestných činů nebo zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti. Dané ustanovení je potom konkretizováno závazným pokynem policejního prezidenta o identifikačních úkonech.

Je nutno rozlišovat mezi **likvidací biologického materiálu** odebraného osobám, u kterých je policie oprávněna tento materiál odebrat, **a likvidací profilu. Biologický materiál** se používá pouze pro stanovení profilu DNA, přičemž plně v souladu s pravidlem, že je povinnost likvidace osobního údaje v okamžiku, kdy není potřebný pro další zpracování, je v interním aktu policejního prezidenta o identifikačních úkonech stanovena povinnost pro znalecké pracoviště biologický materiál odebraný zájmové osobě, který byl využit ke stanovení profilu DNA, **zlikvidovat do 1 roku** po jeho zpracování. Zásah do práv je tímto znatelně minimalizován.

Policie ČR dále **uchovává pouze profil DNA**, který je svou povahou principálně srovnatelný s daktyloskopickým otiskem prstu, přičemž potřebnost dalšího uchování tohoto profilu policie prověřuje v souladu se zákonem.

V souladu s § 20 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů má policie stanovena přesná kritéria a postupy pro zpracování osobních údajů¹¹, včetně jejich likvidace a doby uchovávání. **Při stanovení konkrétní doby uchovávání osobních údajů se Policie České republiky řídí účelem příslušného zpracování osobních údajů.** Konkrétní doba je dána mnoha faktory, např. procesním postavením osoby v rámci trestního řízení, okamžikem a způsobem pravomocného ukončení věci.

Policie České republiky při zpracovávání osobních údajů standardně prověřuje jejich potřebnost pro plnění svých zákonných úkolů, v rámci prověřování potřebnosti dalšího zpracování osobních údajů pro účely budoucí identifikace má propracovaný systém zohledňování pravomocných meritorních rozhodnutí podle způsobu ukončení trestní věci. Při prověřování potřebnosti dalšího zpracování je přihlédnuto také ke kriminální minulosti osoby a je ověřováno, zda nedochází k dalšímu probíhajícímu trestnímu řízení.

V případě, kdy je vůči obviněné osobě zastaveno trestní stíhání či je osoba zproštěna obžaloby, je její DNA profil zlikvidován v souladu s ustanoveními upravujícími zpracování osobních údajů policií, tedy v závislosti na potřebnosti dalšího zpracovávání profilu DNA pro plnění úkolů policie. Tímto postupem je tedy plně respektována zásada presumpce nevinny.

- **K ochraně práv subjektu údajů**

Další povinností policie, která je jí stanovena jako správci osobních údajů, je povinnost zajistit naplnění práva přístupu subjektu údajů k informacím o zpracovávání osobních údajů o její osobě, včetně práva na likvidaci osobních údajů. V České republice je zajišťováno právo přístupu subjektu údajů k informacím o zpracovávání osobních údajů tzv. přímým přístupem, žadatelé se tedy obracejí přímo na správce osobních údajů. Právním základem pro podání písemné žádosti o sdělení osobních údajů vztahujících se k osobě žadatele je § 83 zákona o Policii. O vyřízení žádosti je policie povinna žadatele písemně informovat a s výjimkou případů, kdy se žadateli v plném rozsahu vyhovuje, musí informace o vyřízení žádosti obsahovat odůvodnění.

Žádosti jsou vyřizovány ve formě sdělení policejního prezidenta, nevyhovění žádosti je náležitě odůvodněno s ohledem na konkrétní okolnosti tak, aby bylo přezkoumatelné. Informace o vyřízení žádosti musí obsahovat také poučení o tom, že žadatel má právo obrátit se na Úřad pro ochranu osobních údajů. Úřad pro ochranu osobních údajů je jako dozorový orgán v oblasti zpracování osobních údajů příslušný k přezkoumání zpracování osobních údajů v rámci Policie České republiky, tedy i v případech, kdy existuje podezření z neoprávněného postupu nebo v případech, kdy policie neposkytla uspokojivou odpověď podle § 83 zákona o Policii. K tomu je nutné upřesnit, že Úřad pro ochranu osobních údajů

¹¹ Viz pozn. pod čarou č. 1. Na policii se budou kromě pravidel obsažených v zákoně o Policii vztahovat i pravidla zpracování osobních údajů dle zákona o zpracování osobních údajů, hlava III (poslanecký tisk 138/0). Lze konstatovat, že směrnice Evropského parlamentu a Rady 2016/680 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/ SVV stanovuje pro správce (v českém návrhu zákona o zpracování osobních údajů spravující orgán) řadu nových povinností, jako je vést záznamy o činnostech zpracování, ověřovat zákonnost zpracování z podnětu subjektu údajů, konkretizuje se právo na přístup, opravu, omezení zpracování nebo výmaz osobních údajů atd.

v rámci své činnosti přijímá rovněž podněty a stížnosti občanů (ustanovení § 29 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně osobních údajů). Nelze tedy souhlasit s vyjádřením navrhovatele, že Úřad pro ochranu osobních údajů provádí svou kontrolní činnost pouze z úřední povinnosti (bod 39).

Veškeré informace související s vyřizováním žádostí o informování o osobních údajích, včetně žádosti o likvidaci osobních údajů, jsou uveřejněny na internetových stránkách Policie České republiky.

Subjekt údajů se rovněž může obrátit na soud, a to jak podáním zásahové žaloby, tak podáním žaloby na ochranu osobnosti. Nelze se tedy ztotožnit s názorem o nedostatečnosti obranných mechanismů subjektu údajů při zpracování osobních údajů o jeho osobě. Skutečnost, že vyřizování žádostí o sdělení osobních údajů není vedeno ve správním řízení, nemá na výkon práv subjektů údajů žádný negativní vliv. Policie má povinnost tyto žádosti vyřídit a je zajištěn rovněž přezkum a nezávislý dozor.

V souvislosti s uvedeným je rovněž nutno poukázat na Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR právě projednávaný návrh zákona o zpracování osobních údajů, v jehož návrhu jsou ještě přesněji a konkrétněji vymezena práva subjektu údajů, a to včetně možnosti žádat soudní ochranu v případě nesouhlasu s vyřízením žádosti subjektu údajů o výmaz, opravu nebo přístup k osobním údajům¹². **Lze tak konstatovat, že přijetím nové právní úpravy dojde k ještě většímu posílení práv subjektu údajů a k většímu důrazu na zabezpečení osobních údajů, dále jsou pro správce (spravující orgán) zavedeny nové povinnosti v oblasti ochrany osobních údajů, což bude mít samozřejmě dopad i na zpracování biologických vzorků.**

- **K zabezpečení Kriminologické databáze profilů DNA**

Policií byl v souladu s § 86 písm. a) zákona o Policii stanoven účel Kriminologické databáze DNA (dále také jen „databáze DNA“), kterým je předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů, zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. Její zřízení bylo rovněž ohlášeno Úřadu pro ochranu osobních údajů, čímž byla splněna zákonná povinnost daná policii v § 86 písm. b) zákona o Policii. V souvislosti s vedením databáze bylo také nutné přijmout dostatečné záruky zabraňující zneužití zpracovávaných osobních údajů a naplnit tím požadavek vyjádřený v judikatuře, která poukazuje na povinnost národních úprav přijmout zákonné záruky proti zneužití osobních údajů, včetně citlivých, nikoli na povinnost upravit například explicitně databázi DNA zákonem. Správce databáze, tedy v daném případě Policie České republiky, je na základě § 13 zákona o ochraně osobních údajů povinen přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato opatření jsou upravena v příslušných interních aktech policie.

¹² Ustanovení § 26, 27, 28 vládního návrhu zákona o zpracování osobních údajů.

Rovněž zde je nutno opětovně upozornit na zásadní změnu, k níž dojde v rámci přijetí nového zákona o zpracování osobních údajů. Správující orgán tak bude mít povinnost záměrné ochrany osobních údajů, aby k povaze, rozsahu a okolnostem, rizikům, vývoji techniky přijal organizační opatření, která – stručně řečeno – ochrání osobní údaje před jejich zneužitím¹³.

Kriminalistická databáze profilů DNA je koncipována jako systém dvou nezávislých software programů: CODIS a INFO DNA. Systém CODIS, vyvinutý americkým federálním úřadem pro vyšetřování (FBI), obsahuje profily DNA. INFO DNA obsahuje informace k jednotlivým profilům DNA např. původ a místo odběru stopy, osobní údaje osob zařazených v databázi. Oddělením těchto složek jsou mimo jiné splněny požadavky na zabezpečení databáze podle § 13 zákona o ochraně osobních údajů. V této souvislosti je zapotřebí zmínit též režim velmi omezeného přístupu k údajům, které jsou v databázi uchovávány. Přístup do databáze je možný pouze z policejních terminálů po zadání přístupového hesla. Přístup do systému je vždy zaznamenán, je tedy vždy možné zpětně zjistit, jaké informace příslušný policista vyhledával. Přístupovým oprávněním do systémů DNA v současnosti disponuje pouze 125 policistů (přičemž policie má více než 40 000 příslušníků). Analýza DNA je prováděna speciálními odbornými pracovišti Kriminalistického ústavu Praha a dále krajskými laboratořemi odborů kriminalistické techniky a expertíz krajských ředitelství policie.

Dále je nutné upozornit na to, že databáze DNA není veřejně přístupná, a to ani v rámci policie. Používá se pouze při porovnání v ní uchovávaných profilů se stopami z míst trestných činů. Zde se vláda plně ztotožňuje se závěrem Nejvyššího správního soudu, který v rozsudku č. j. 4 As 168/2013 ze dne 30. 4. 2014 konstatoval: „...*nehrozí proto, že by si někdo třetí, mimo orgány činné v trestním řízení, jejím prostřednictvím zjišťoval citlivé informace o subjektu údajů, resp. o pachatelích trestných činů, tj. není možná další dehonestace takové osoby na základě uchovávání jejího profilu v Národní databázi.*“ **Vzhledem k tomu, že se údaje nepoužívají nijak jinak než při porovnání se stopami, není informace o tom, že je někdo v databázi DNA veden, vůbec obecně známá, a to ani v rámci orgánů činných v trestním řízení. Není zde žádná podobnost například s Rejstříkem trestů, nelze vyžádat žádný „výpis z databáze DNA“.**

Osobní údaje jsou tak zpracovávány v neveřejných evidencích s přesně stanovenými oprávněními přístupů a za jasně definovaným účelem, přičemž jejich využití podléhá jednoznačně stanoveným pravidlům. Navíc do budoucna dojde v souvislosti s přijetím nových právních předpisů k dalšímu posílení práv subjektů a k rozsáhlejší povinnosti správce (správujícího orgánu).

- **K informacím, které Policie ČR z odebraného biologického vzorku a profilu DNA získává**

Profil DNA je konstantní a konečný výsledek DNA analýzy, který ve forenzní oblasti slouží pouze k identifikaci a k žádnému jinému účelu. Jedná se pouze o řadu čísel, která umožňuje individuální identifikaci konkrétní osoby. Nevypovídá nic o jakýchkoli znacích,

¹³ Viz ustanovení § 30 vládního návrhu zákona o zpracování osobních údajů.

či predispozicích osoby a je využitelný právě a jen pro identifikaci. Z profilu DNA stanoveného pro identifikační účely nelze získat žádnou informaci o konkrétním člověku.

Smyslem forenzní genetiky je ztotožnění neznámého biologického materiálu nalezeného na místě činu s konkrétní osobou. Pro takové ztotožnění je potřeba mít k dispozici srovnávací profily DNA konkrétních osob. Policie České republiky ze stop i z ústních stěrů osob získává pouze omezené množství informací o genetickém vybavení. Z nich lze kromě vzájemné shody vyčíst pouze informaci o tom, zda vzorek patří muži či ženě. V laboratorních podmínkách lze samozřejmě získat informace o genetickém vybavení konkrétní osoby až do šíře kompletního genomu, ale k tomu zapotřebí technologie odlišná od té, kterou Policie ČR využívá. Jednalo by se navíc o metodu časově i finančně velmi náročnou.

Již samotný princip kontroly vynakládání veřejných prostředků efektivně brání tomu, aby si policie vůbec mohla pořídit ke zkoumání kompletního genomu potřebné technické vybavení. Navíc představa, že se takové finančně i časově náročné činnosti bude zcela mimo zákon věnovat pracoviště notoricky vytížené svou legální agendou, je zcela nereálná. Policie v žádném případě nevyhotovuje kompletní genom osob. Pro individuální identifikaci osoby postačí jen část poměrně krátkých úseků profilu DNA.

Pokud se jedná o získávání **informací o příbuzenských vazbách** osob z profilů DNA, které navrhovatel též zmiňuje, uvádí vláda následující.

Vzájemným porovnáváním profilů DNA v kriminalistické databázi je možné tyto údaje získat. Konkrétně se pak jedná o zjišťování pravděpodobné příbuznosti osob prostřednictvím tzv. „familial serching“, což je označení pro vyhledávání v databázi, kdy na základě podobnosti (nikoli identického profilu DNA) se v databázích vyhledávají potenciálně příbuzné osoby. Používá se zejména při srovnávání profilů DNA příbuzných osob s profily stanovenými z mrtvol neznámé totožnosti. Teoreticky je však možné i vyhledávání příbuzných osob ke stopě zjištěné na místě činu. Při takovémto srovnání by však byly v kriminalistické databázi nalezeny téměř vždy desítky či stovky profilů teoreticky příbuzných jedinců, toto zjištění tedy nemůže nikdy vést k individuální identifikaci. Již z tohoto faktu vyplývá, že toto zjištění by mohlo sloužit pouze jako operativní informace pro Policii ČR a nikdy nemůže dosáhnout hodnoty důkazu. Policie ČR tento postup proto dosud nikdy nepoužila.

Kromě informací o pravděpodobné příbuznosti osob je rovněž možné získat informace o pravděpodobném **rasovém původu** osoby. Profil DNA (z povahy věci by se jednalo o profil DNA stopy) by mohl být policií porovnán s populačními studii, které byly doposud zpracovány pro bělošskou, černošskou, mongoloidní a hispánskou populaci. Tímto porovnáním se však získá pouhá pravděpodobnost o možném rasovém či etnickém původu. Za současného složení obyvatelstva České republiky, kdy převážná část je tvořena příslušníky europoidní populace (do europoidní populace budou spadat i příslušníci romského etnika), se tedy jedná o pro policii zcela nerelevantní informaci.

Pokud bychom však přistoupili na argument, že již **pravděpodobnost o možném rasovém či etnickém** původu odůvodňuje odlišný postup při zpracování a uchování DNA profilů, na rozdíl od jiných osobních údajů, které Policie ČR rovněž zpracovává, tak by bylo nutné přehodnotit právní regulaci i dalších způsobů kriminalisticko-technických metod.

Např. z analýzy krve lze rovněž zjistit údaje o možném rasovém původu. Krevní skupina A se nejčastěji vyskytuje u europoidní rasy, krevní skupina 0 u rasy negroidní a příslušníci mongoloidní rasy mají nejčastěji krevní skupinu B. Pravděpodobnost možného rasového či etnického původu lze však prakticky zjistit i ze samotného příjmení osoby, které je vedeno např. v evidenci obyvatel.

Zároveň je však zapotřebí si uvědomit, že zjišťování pravděpodobného rasového původu má z povahy věci význam **pouze v případech, kdy se stanovuje profil DNA ze stop z neobjasněného trestného činu**. Zkoumání pravděpodobného rasového původu zcela postrádá smysl a význam v případech, kdy policie odebrala biologický vzorek přímo obviněné či odsouzené osobě.

Profil DNA stanovený ze stopy je zpracováván na počátku trestního řízení, tedy v době, kdy není znám pachatel a je zapotřebí získat co nejvíce kriminalisticky relevantních informací, jež povedou k objasnění trestného činu, zadržení a usvědčení pachatele. Výše uvedené údaje by tak byly pro policii informacemi operativního charakteru, které by kriminalistům mimo jiné napomohly i při stanovování a vylučování jednotlivých kriminalistických verzí. Naopak ke zpracování DNA profilu osoby dochází za situace, kdy je daná osoba policii známa. Pro konkrétní trestní řízení, zjištění totožnosti či pro budoucí účely je však nutné získání údajů potřebných pro kriminalistickou identifikaci.

V.

Využitelnost profilů DNA při vyšetřování trestné činnosti

Jak již bylo výše uvedeno, považuje vláda vymezení okruhu osob, jímž se biologický vzorek může odebrat, za dostatečné. Vzhledem ke zpochybňování tohoto vymezení návrhovatelem (bod 36) považujeme za nezbytné podrobně odůvodnit, na základě čeho dospěl zákonodárce k tomu, že takto vymezený okruh osob je přiměřený vzhledem ke sledovanému cíli.

- **Dlouhodobě vysoký podíl recidivujících pachatelů**

Okruh osob, jímž je policie oprávněna podle platné právní úpravy odebírat biologické vzorky a uchovávat jejich profily DNA (§ 65 zákona o Policii), zejména tedy oprávnění k odběru DNA všem osobám obviněným ze spáchání trestného činu, **reflektuje stav trestné činnosti páchané na území České republiky**.

Z policejních statistik evidované trestné činnosti lze zaznamenat dlouhodobě vysoký podíl recidivujících pachatelů na stíhaných osobách (viz tabulka č. 1). Právě zvyšující se podíl recidivujících pachatelů stál v roce 2002 za vznikem databáze profilů DNA a dále za zakotvením právního titulu v zákoně o Policii opravňujícího příslušníky Policie ČR odebírat biologický vzorek u všech pachatelů úmyslné trestné činnosti (nikoliv tedy nedbalostní trestné činnosti). V roce 2014 dosáhl podíl recidivujících pachatelů na stíhaných osobách největší hodnoty v historii – 53, 2 %. Ačkoli v posledních 3 letech došlo k poklesu podílu trestných činů spáchaných recidivisty, stále se jedná o vysoká čísla.

Tabulka č. 1 Podíl recidivujících pachatelů na stíhaných osobách (2000 – 2017).

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet obviněných	130 234	127 856	123 964	121 393	121 531	121 511	122 753	127 718	122 053
Podíl recidivistů v %	29,7	31,9	39,3	42,7	45,1	45,9	46,2	44,45	43,68

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počet obviněných	123 235	112 497	114 975	113 026	117 682	114 611	101 883	93 379	87 168
Podíl recidivistů v %	45,92	47,47	48,5	50	52,6	53,2	52	46,3	39,1

Dle policejních statistik je za recidivistu považován pachatel úmyslného trestného činu, který byl za jiný úmyslný trestný čin dříve odsouzen. Jak znázorňuje níže uvedená tabulka, podíl recidivujících pachatelů se odlišuje u jednotlivých druhů trestné činnosti, ale i u mravnostní trestné činnosti, kde je podíl nejnižší, se v loňském roce jednalo o téměř 20 %. Dlouhodobě nejvyšší podíl recidivujících pachatelů pak vykazuje majetková trestná činnost.

Tabulka č. 2 Podíl recidivujících pachatelů na stíhaných osobách u jednotlivých druhů trestné činnosti.¹⁴

2016	2017
násilná	násilná
43,9 %	37 %
mravnostní	mravnostní
26,7 %	20 %
majetková	majetková
62,3 %	54,2 %
ostatní	ostatní
55,3 %	46,5 %
zbývající	zbývající
38,6 %	31,9 %
hospodářská	hospodářská
30,6 %	23,4 %

Z policejních statistik a odborných studií, jež se problematikou recidivy zabývaly, bylo rovněž zjištěno, že v případě recidivujících pachatelů se nejedná pouze o recidivu stejnorodou, tedy že by se pachatel dopouštěl trestné činnosti stále stejného druhu, ale ve značném množství případů se jedná o recidivu nestejnorodou.

Lze jednak hovořit o eskalaci trestné činnosti, kdy se pachatel „zdokonaluje“ a od bagatelních trestných činů (krádeže, výtržnictví atd.) postupně přechází ke kriminálnímu chování, při němž neváhá použít násilí. Možný je však i směr opačný, kdy se pachatel

¹⁴ Druhy trestné činnosti vychází z takticko-statistické klasifikace Evidenčně statistického systému kriminality ČR. Ostatní trestná činnost zahrnuje namátkově trestné činy jako např. šíření toxikomanie, podílíctví, svádění k pohlavnímu styku. Mezi zbývající trestné činy se řadí např. účast na organizované zločinecké skupině, šíření poplašné zprávy či poškozování věřitele.

nejdříve dopustí závažného násilného trestného činu a později závažnost jeho kriminálního chování spíše slábne.

Výše uvedené potvrzují i zahraniční studie. Například autoři Weinrott a Saylor ve své studii¹⁵ o sexuální trestné činnosti získali výpovědi 99 pachatelů odsouzených za znásilnění a sexuální zneužívání. Zjistili, že tito pachatelé byli v průběhu jednoho roku před odsouzením velmi aktivní v páchání trestné činnosti nesexuálního charakteru. Překvapivá byla nejen četnost těchto kriminálních aktivit, ale i jejich vysoká variabilita. Pachatelé, včetně těch, u kterých byl jako jediný trestný čin zaznamenán incest, vypovídali o své četné předešlé násilné a majetkové trestné činnosti.

Autoři jiné zahraniční studie¹⁶ pro změnu zjišťovali kriminální historii prvopachatelů vražd, resp. pachatelů odsouzených za vraždu poprvé (vzhledem k nízkému počtu nebyly zahrnuty do studie ženy). Z nich pouze 32 % nebylo v minulosti odsouzeno za žádný trestný čin. Tento podíl je podobný u všech typů vražd dle vztahu oběť – pachatel (rodinný příslušník, známý, neznámý). 17 % bylo v minulosti odsouzeno jedenkrát či dvakrát a 51 % třikrát a vícekrát. Z celkem 386 pachatelů s kriminální historií jich 72 % bylo v minulosti nejméně jedenkrát odsouzeno za krádeže či prodej odcizených věcí, 60,5 % za vloupání (ve Velké Británii jde o samostatný trestný čin), 56,6 % za násilí proti druhému člověku, 32,6 % za poškozování cizího majetku, 21,4 % za podvody a padělání, 20,2 % za loupeže, 18,1 % za drogovou trestnou činnost a 5,4 % za sexuální delikty. Pachatelé s předešlou kriminální historií se od pachatelů, kteří v minulosti nebyli odsouzeni za žádný delikt, dle této studie významně neliší ve způsobu spáchání vraždy ani v motivech.

Tito autoři se rovněž ve své studii zaměřili také na 1057 prvopachatelů znásilnění či sexuálního napadení ženy, resp. pachatelů odsouzených za závažný sexuální delikt poprvé. 36 % těchto pachatelů nebylo v minulosti odsouzeno za žádný trestný čin, 21 % bylo odsouzeno jednou až dvakrát a 43 % třikrát a vícekrát. Z celkem 678 pachatelů s kriminální historií jich 73 % bylo v minulosti nejméně jedenkrát odsouzeno za krádeže či prodej odcizených věcí, 53,1 % za vloupání (ve Velké Británii jako samostatný trestný čin), 49,9 % za násilí proti druhému člověku, 29,1 % za poškozování cizího majetku, 24 % za podvody a padělání, 17,4 % za loupeže, 7,2 % za méně závažné sexuální delikty a 6,8 % za drogovou trestnou činnost.

Uvedené údaje zahraničních studií potvrzují i tuzemské analýzy zabývající se trestní minulostí pachatelů. Jednou z nich je např. analýza trestní minulosti pachatelů vražd, jež byly spáchány v České republice v letech 1990 – 2011, pplk. RNDr. Jiřiny Hofmanové, Ph.D., příslušnice Policie ČR.¹⁷

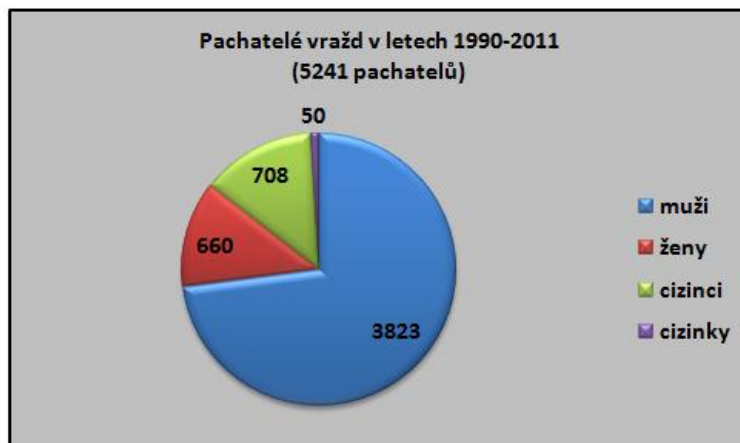
¹⁵ Weinrott, M.R., & Saylor, M. (1991). Self – Report of Crimes Committed by Sex Offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 6(3), 286-300. doi: 10.1177/088626091006003002.

¹⁶ Soothill, K., Francis, B., Ackerley, E., & Figelstone, R. (2002). *Murder and Serious Sexual Assault: Can Criminal History Reveal about Future Serious Offending.* (L. Winter, Ed.). London: Home Office, Policing and Reducing Crime Unit.

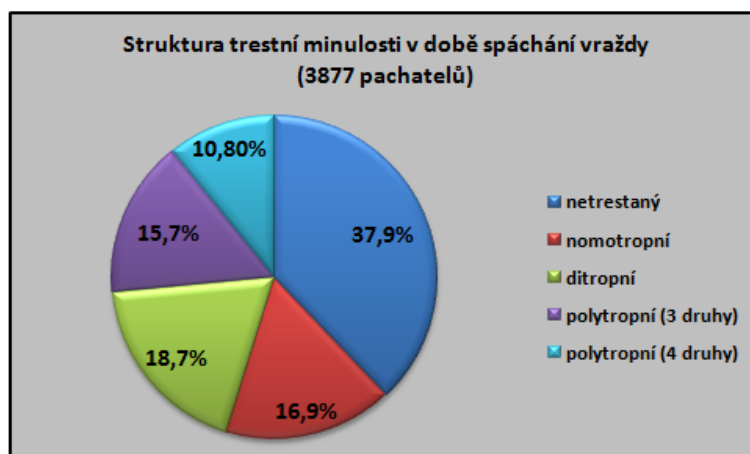
¹⁷ Legenda k analýze: Pachatelem vraždy, dle této analýzy, není myšlen pouze pachatel ve smyslu trestněprávním, ale pachatel z pohledu kriminalistiky a kriminologie. Proto jím může být i osoba, která není trestně odpovědná nebo osoba, jež po vraždě spáchala sebevraždu.

- netrestaní pachatelé - nebyli v době spáchání vraždy vedeni v policejních informačních systémech;

Z celkového počtu 5 241 pachatelů, kteří spáchali dokonanou vraždu nebo vraždu ve stádiu pokusu, bylo 72,9 % mužů české národnosti; 12,6 % žen české národnosti; 13,5 % mužů cizinců a 1 % žen cizinek.

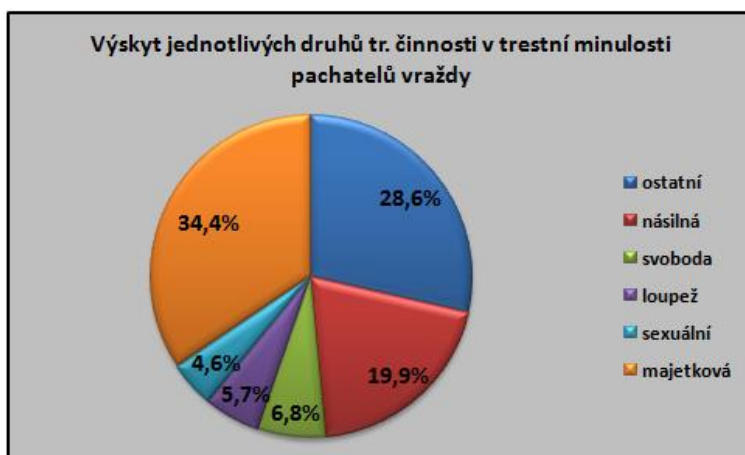

U 86,5 % pachatelů mužů a žen české národnosti byla zjištěna a poté kategorizována jejich trestní minulost v době spáchání analyzované vraždy (u zbývajících 13,5 % pachatelů nebyly k dispozici či se z časových důvodů nepodařilo zjistit relevantní informace).

- monotropní pachatelé, kteří spáchali před vraždou jeden druh trestné činnosti, jsou zařazeni do šesti kategorií
 - o „ostatní“ - trestná činnost zařazena do hlavy IV, VI, VII a X zvláštní části trestního zákoníku,
 - o „násilí“ - trestná činnost zařazena do hlavy I zvláštní části trestního zákoníku,
 - o „svoboda“ – pachatelé spáchali trestný čin proti svobodě zařazený do hlavy II zvláštní části trestního zákoníku,
 - o „loupež“ - pachatelé spáchali trestný čin loupeže - zařazený do hlavy II zvláštní části trestního zákoníku,
 - o „sex“ - trestná činnost zařazena do hlavy III zvláštní části trestního zákoníku,
 - o „majetek“ – trestná činnost zařazena do hlavy V zvláštní části trestního zákoníku,
- ditropní pachatelé, kteří spáchali před vraždou dva druhy trestné činnosti, byli zařazeni do dvanácti kategorií;
- polytropní pachatelé, kteří spáchali před vraždou tři druhy trestné činnosti, byli zařazeni do deseti kategorií;

Majetková trestná činnost se vyskytuje u největší skupiny v době spáchání vraždy již trestaných pachatelů (34,4 %).

- **Druhy trestné činnosti, při nichž je využitelná forenzní analýza biologických vzorků**

Forenzní analýza biologických vzorků, jako jedna z metod umožňujících individuální identifikaci osoby, je využitelná při prověřování a vyšetřování všech případů, u kterých byla kriminalistickými technikami zajištěna biologická stopa např. krev, vlas, chlup, pot či sperma. Tedy takové trestné činnosti, při které nejčastěji dochází k intenzivnímu fyzickému kontaktu mezi pachatelem na straně jedné a obětí či předměty nacházejícími se na místě činu na straně druhé. I z této skutečnosti je evidentní, že forenzní analýza je plně využívána nejen při prověřování a vyšetřování násilné a mravnostní trestné činnosti, ale své podstatné místo má i při prověřování a vyšetřování majetkové trestné činnosti, u nichž je podíl recidivujících pachatelů nejvyšší.

Své nezpochybnitelné místo má však forenzní analýza biologických vzorků také při vyšetřování ostatní, např. hospodářské trestné činnosti, což potvrdil i Městský soud v Praze v rozsudku č. j. 10 A 30/2010, kde uvedl: „Sama skutečnost, že v případě trestných činů ohrožujících život, zdraví nebo bezpečnost osob je zde relativně vyšší pravděpodobnost zanechání biologické stopy na místě činu a tudíž je zpracování a uchování profilu DNA v Databázi významné pro ztotožnění pachatele budoucích trestných činů, neznamená, že u trestných činů hospodářské povahy podle hlavy druhé zvláštní části trestního zákona význam využívání biologických stop při odhalování těchto trestných činů a jejich pachatelů je marginální. V důsledku technického vývoje se způsob páchaní těchto hospodářských trestných činů mění a ruku v ruce s tím, by měl a musí jít i způsob, jak takovou činnost odhalit“. Lze si zejména představit situaci, kdy budou biologické stopy zajištěny na počítačové klávesnici, padělaných účetních dokladech či jiných listinách, které jsou předkládány například za účelem daňového podvodu. Nejedná se však pouze o situace, kdy se pachatel hospodářské trestné činnosti dotkne nechráněnou částí těla, zpravidla rukama, předmětu ohledání (tedy např. směnky, smlouvy, složky apod.) a zanechá na něm vzorek svého DNA či otisku prstu, ale také o případy, kdy ke kontaminaci tohoto předmětu

nedojde přímým kontaktem s předmětem ohledání, ale například ve formě kapének z dechu či kapky potu, případně spadu šupinek pokožky.

Pokud by došlo k omezení možnosti odebírat a zpracovávat vzorky DNA pachatelů všech druhů úmyslné trestné činnosti za účelem budoucí identifikace, vedlo by to ke ztrátě možností Policie ČR odhalovat např. sériovou majetkovou trestnou činnost, jako je zejména vloupání do obydlí či vloupání do motorových vozidel nebo jejich odcizení. V případě nálezu odcizeného vozidla bývají v případě zajištění kvalitního profilu DNA ze stopy informace ze systémů databáze DNA klíčové.

Je nutné upozornit na to, že forenzní analýza DNA nemůže ani přes svou vysokou spolehlivost zabránit situacím, kdy pachatel uměle manipuluje s místem činu a záměrně vytváří „falešné stopy“. Tato skutečnost však zcela jistě není zapříčiněna samotnou metodou forenzní analýzy DNA či existencí databáze profilů DNA. Tyto skutečnosti lze eliminovat za pomoci kvalitního ohledání místa činu, přijetí opatření pro včasné odhalení kontaminace biologické stopy, důsledné analýzy zajištěných stop a negativních okolností na místě činu a respektování zásady volného hodnocení důkazů ze strany orgánů činných v trestním řízení.

K tvrzené možnosti hrozícího nebezpečí spočívajícího ve zneužití vzorků DNA uchovávaných policií při jejich ztrátě nebo odcizení a podstrčení na místo činu, uvádíme, že není sice možné zcela vyloučit možnost, že dojde k odcizení biologického vzorku získaného na místě činu, profilu DNA z tohoto vzorku nebo profilu DNA konkrétní osoby. Profil DNA se však k podvržení na místě činu (jak naznačuje Městský soud) nehodí z důvodu své formy alfanumerického vyjádření (jedná se o řadu čísel). Samotný profil DNA konkrétní osoby je také zcela anonymní, neboť osobní údaje se vedou odděleně od profilu, jak již bylo popsáno výše. Pokud by osoba chtěla „podstrčit“ biologický vzorek na místo činu, zcela jistě by bylo jednodušší opatřit si biologický vzorek osoby jiným způsobem (např. z odpadků či odcizených věcí této osoby). Každý člověk v průběhu dne zanechává množství biologických vzorků (nedopalky, nádobí, ze kterého pil či jedl, předměty, kterých se dotýkal). Možnost, že by se někdo pokusil získat vzorek DNA konkrétní osoby krádeží z policejní databáze se proto limitně blíží nule.

VI.

Závěrečné shrnutí

Navrhovatel ve svém návrhu tvrdí, že (1) právní úprava biologických vzorků DNA není dostatečně přesná a předvídatelná, dále že (2) okruh osob, jímž se biologické vzorky mohou odebírat, je příliš široký.

Ani s jedním z těchto tvrzení se vláda neztotožňuje.

Ustanovení § 65 odst. 1 zákona o Policii ve spojení s dalšími ustanoveními jak samotného zákona o policii, tak především s ustanoveními zákona o ochraně osobních údajů, představují dostatečně přesný rámec právní úpravy. Systém pravidel ochrany osobních údajů je tak komplexní a vzájemně provázaný. Technicko-organizační opatření přijatá k zabezpečení před zneužitím jsou na maximální možné úrovni, kdy je mj. databáze tvořena dvěma na sobě nezávislými informačními systémy, v nichž je vždy jen část informace. Pokud tedy

je ztotožněna shoda stopy s profilem, je zapotřebí dalších kroků k tomu, aby bylo možné zjistit jméno konkrétní osoby. Subjekt údajů tak tedy má přesně stanovená práva (přístup k údajům, výmaz, omezení zpracování), správce pak povinnosti, a to včetně likvidace, nutnosti stanovit účel zpracování, dbát na zabezpečení údajů v závislosti na riziku atd. Interní akty policie tak pouze zpřesňují zákonné mantinely právní úpravy, nicméně z ní vycházejí a nemohou jít nad rámec zákona. V současné době navíc probíhá novelizace předmětných ustanovení o ochraně osobních údajů, přičemž dojde k posílení práv subjektu údajů.

Rovněž je třeba zcela odmítnout názor navrhovatele, že je třeba omezit okruh osob, kterým lze odebírat vzorky, pouze na pachatele závažné trestné činnosti, jako je např. terorismus. Tento názor nemá žádné věcné opodstatnění. Jak bylo vysvětleno, okruh subjektů údajů, jejichž osobní údaje (tedy biologické vzorky) jsou zpracovávány, je plně odůvodněn potřebami orgánů činných v trestním řízení při odhalování trestné činnosti. Platná právní úprava plně zohledňuje stav páchaní trestné činnosti na území České republiky, pro kterou je charakteristický vysoký podíl recidivistů na celkovém počtu stíhaných osob, a to zejména u majetkové trestné činnosti. Není zřejmé, proč by u pachatelů odsouzených pro úmyslný majetkový trestný čin měl převážet zájem na ochraně jejich soukromí před ochranou společnosti, ostatně trestní právo zasahuje do práva na soukromí i u řady jiných institutů. Omezením oprávnění odebírat biologické vzorky osobám, u nichž v minulosti již probíhalo trestní řízení pro podezření z úmyslného trestného činu, by se zásadním způsobem snížila schopnost orgánů činných v trestním řízení odhalovat pachatele trestné činnosti, využitelnost vysoce kvalitní kriminalistické databáze DNA by se podstatně snížila, což za současného stavu bezpečnostních rizik není jistě žádoucí. Zatímco nejsou známy případy zneužití databáze, případů, kdy profil DNA pomohl při odhalení pachatele, je celá řada. Zásah do soukromí je minimální (ke zjištění toho, že je profil veden v databázi, dojde tehdy, když nastane shoda se stopou) a je tak vyvážen zájmem společnosti na ochraně před trestnými činy, zajištěním práva na život, na ochranu veřejného pořádku.

Policie v současné době musí používat moderní techniky při vyšetřování, jinak by zásadním způsobem za pachatele trestné činnosti zaostávala, což by v konečném důsledku vedlo ke zhoršení bezpečnostní situace. Právo na ochranu soukromí je třeba vyvažovat s právem na ochranu veřejného pořádku a bezpečnosti.

Lze tedy konstatovat, že právní úprava je dostatečně přesná a obsahuje všechny záruky ochrany soukromí, je přitom přiměřená sledovanému cíli, co se týče intenzity zásahu do soukromí, neboť zásah do soukromí je dostatečně vyvážen ochranou jiných základních lidských práv a svobod.

VII.

S ohledem na výše uvedené vláda navrhuje, aby Ústavní soud návrh na zrušení ustanovení § 65 odst. 1 ve slovech „a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení“ a § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, **zamítl**.